

*Тендітна Н. М.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та літератури
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

*Ляшов Н. М.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови та літератури
ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»*

ВИПОРОЖНЕННЯ ЯК ОДИН ІЗ ВИЯВІВ ПОТВОРНОГО В УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Анотація. «Потворне» – це одна з основних естетичних категорій, яка не втрачає своєї актуальності не тільки у філософському аспекті, починаючи з античності й до сьогодення. Одним із елементів потворного стають людські випорожнення, які з одного боку є невід’ємною частиною його повноцінного існування, а з іншого – негарним, потворним, тим, про що не прийнято говорити вихованій людині.

Предметом розгляду стає розкриття наявних в українській культурі етноспецифічних особливостей і заборон щодо випорожнення та одночасне обов’язкове дотримання певного етикету. Особливу увагу автора привертає поведінка персонажів різних за віковими, національними, соціальними та матеріальними категоріями.

Письменники, обігруючи окремі елементи наявних в українській культурі табуованих елементів, спрямованих на унормування людської поведінки щодо випорожнення, прагнуть у такий спосіб привернути увагу читача до правдоподібності обставин людського існування, найповніше охарактеризувати героя, його дії та вчинки, світогляд, ставлення до інших та навколишнього світу, місце події, час дії, покликання на певний історичний проміжок та культуру відповідної нації відносно ескрементів та їхньої утилізації. Також цікавим у митців є не тільки вибір відповідної теми, а кут зору, позиція, з якої вони її розглядають. «Шаблонні» вислови набувають індивідуально-авторської інтерпретації, стають зорієнтованими на найбільш широку аудиторію, дозволяють більш яскраво та креативно охарактеризувати персонажів творів, так як часто спираються на власний життєвий досвід із певними фактами і смислами.

Нова інтерпретація традиційних сюжетів (образів, мотивів), пов’язаних із випорожненнями, сприяє перезасвоєнню сучасними читачами національного світобачення та світорозуміння. У сучасній творчості спостерігаємо активізацію зазначеної теми як своєрідного засобу боротьби з російськими агресорами. Вживання різноманітних слів на означення випорожнення та процесів, пов’язаних із ним, стає не тільки тлом, але й засобом характеротворення та портретотворення загарбників. Фольклорні джерела ґрунтуються переважно на гумористично-сагіричному відображенні зазначеного фізіологічного процесу, намаганні виставити представників ворожої нації у непривабливо-відрадливому світлі, нехтуванні ними загальнолюдських цінностей на всіх рівнях, навіть на фізіологічних.

Ключові слова: потворне, гумор, випорожнення, етикет, заборона, зброя.

Постановка проблеми. Різноманітні аспекти проявів потворного продовжують знаходитися у колі досліджень фахівців із різних галузей. Так, В. Максимець зазначає, що від часу публікації у 1853 році книги німецького філософа Карла Розенкранца «Естетика потворного», «потворне» в мистецтві отримало самостійну цінність, припинивши відігравати допоміжну роль. Поява цієї категорії порушила традиційний естетичний стереотип і призвела до розширення простору естетики [1, с. 124]. Цю думку поділяє і Ю. Єременко: «Потворне є категорією з, так би мовити, найбільш суперечливою та драматичною долею в історії естетичної думки. Його бридливо відкидали, йому відмовляли в праві на існування, його використовували в ідеологічній боротьбі, його реабілітували, врешті решт потворне стало важливим елементом сучасного естетико-художнього дискурсу» [2, с. 222].

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми. Процес випорожнення цікавив фахівців із різних галузей. У творах літератури також неодноразово порушувалося це питання. Ф. Вернер написав книгу, в якій досліджує історію лайна [3, с. 97]. А І. Кропивко зауважує, що «Гротескне тіло, його випорожнення та статеве життя були маргінальними, забороненими темами в радянській літературі, а тим більше сміхове й амбівалентне їх осмислення й представлення. Тому зображення матеріально-тілесного низу потрапляє до спектра зацікавлень авторів-постмодерністів» [4, с. 97]. Нового забарвлення ця тема набуває у зв’язку з повномасштабним вторгненням на позначення «ідентифікації» окупантів. Та ґрунтовних досліджень, на які б могли спиратися під час дослідження зазначеної теми на сьогодні, на жаль, не маємо.

Мета статті. Окреслити особливості висвітлення процесу випорожнення в українській літературі як одного з видів вияву потворного для натуралістичного змалювання як непривабливої частини людського життя, так і як характерологічний та ціннісно-особистісний вияв персонажів творів.

Виклад основного матеріалу. Р. Голод констатує: «Зацікавлення натуралістів темними, дискомфортними, «брудними» сторонами людського життя в усі часи було джерелом претензій до них літературної критики. Брати Гонкури, аналізуючи проблему естетики потворного в літературному творі, обрונтовують право письменника естетизувати «неестетичне» специфікою літератури як виду мистецтва: «Література може і повинна зображувати життя низів, негарне і навіть потворне»

[5, с. 52]. Л. Дереш у романі «Намір!» до найменших натуралістичних подробиць описує дії, які полегшують стан випорожнення літньої жінки: «я здавив їй живіт двома долонями. Натиснув сильніше, і з бабиного заднього проходу вилетів сухий кілок калу, схожий на шишку. За кілком послідувала деморалізуюча рулада. Баба полегшено зітхнула і ще раз пукнула» [6, с. 259].

Ф. Вернер у книзі «Темна матерія. Лайно. Історія лайна» пише: «Людська культура ґрунтується на лайні... Нам потрібне лайно, аби, прибравши його, утвердитись у своїй культурності. Лайно є невідмінним для нашого саморозуміння як сучасних людей» [3, с. 13]. Ця теза набуває нового актуального звучання у казці Леся Подерв'янського «Хробаки». Написана після повномасштабного вторгнення, вона розкриває сутність двох національних культур. Автор обігрує вислів Блаженного Августина, який зауважив, що ми народжуємося між калом і сечею. Коли одні так і продовжують існувати в цих нечистотах, а інші прагнуть до самовдосконалення. Так, наприклад, хробаки Александр і Владімір обрали для себе залишитися жити в гівні, щоб не піддатись впливу «мірового правління»: «Уболтал Александр Владіміра: вирішили вони зупинитись у своєму розвитку і залишитись в гавні. А що? В гавні – тепло, затишно. А про жрачку вообщє думать не надо... Тут тобі – і сніданок, і обід, і вечеря... Ну, і якщо вночі прокинешся, – тоже є чим похрещать» [7]. Тоді як третій хробак Ніколай, скориставшись навозом лише як стартом при народженні, «вилетів з гавна на волю» [7]. При цьому він не тільки перероджується, ставши жуком носорогом, але й власноруч керує своїм подальшим життям, свідомо обираючи свою національність: «Значить, по-нашому – Микола» [7].

Автор наочно показує й пріоритети двох національностей: «В тих садках добрі люди за столами сидять, п'ють самогонку, на яйцях б'ються, їдять смажених кабанів з гречкою, холодець, сало, цибулю, і українських пісень співають. І всі, як один, – у вишиванках» [7]. Тоді як інші: «зупинилися у своєму розвитку, не стали лялечками і не впали в анабіоз. Тож лаять по своїм норам, їдять гавно і рассуждають ото про жидів і мировое правління» [7].

М. Качівська вказує, що «елементи скатологічної лексики присутні в багатьох сферах життєдіяльності людини. Вони зустрічаються в літературі, ЗМІ, зафіксовані у словниках, у тому числі й діалектних. Ними послуговуються здебільшого в побуті, а інколи й публічно представники різних рівнів та прошарків населення: президенти, міністри, парламентарії, молоді та старші люди різних професій, діти. При цьому скатологізми вживаються як позначення природного процесу, так і як інвектива різного рівня експресії» [8, с. 155]. Величезний ілюстративний матеріал щодо означеної теми маємо і з фольклорних джерел, зокрема в гуцульських народних казках, упорядкованих М. Зінчуком. Здебільшого увагу сфокусовано на сороміцькому аспекті цього явища: «Як той олій прошпарив їх, побігли вони по місту і шукають туалету, шукають місця, де б заховатися від людських очей...» [9, с. 47]. Чи у казці «Як дурного женити хотіли»: «В півночі цього дурного жене надвір. А він боїться йти, не виходить. Та й знаєте... недобре з ни вийшло. Спить собі дурний, брати стають досвіта, дивляться, що дурний наробив. Та й утікають з цієї хати... А того залишають. Той устає і завстидався, і хоче десь сховатися» [10, с. 259]. А також на різних місцях випорожнення: «Давай я тебе одгорну в око-

літ соломи і зав'яжу, та й возьму тебе на весілля... поклав під стріху, а сам пішов до хати... А п'яні люди все виходять з хати та все змочують той околот соломи» [11, с. 273]. Та способами випорожнення: «Дівчинка все це чула і страшно напудилася. І шепче бабці: – Пустить мене надвір. Баба бере її за руку і тримає в хоробах. – Ти отут, – каже, – роби, що маєш, бо надвір тебе я не пушу» (казка «Дівчина й розбійники») [10, с. 229].

«Від колиски до смертного одра лайно позначає наше розуміння культури, суспільства, здоров'я, пристойності, гумору та ідентичності», – зазначає Ф. Вернер [3, с. 13]. Численні приклади цього знаходимо у прислів'ях, приказках та побажаннях: «Щоб тя гівно доганяло»; «А гімна мерзлого не хочеш?»; «Не шукай на гівні сметани»; «З гівна цукерки не зробиш» [12]; «В сраці був, гімно видів»; «Пішов, як за море срати»; «Чого крутишся, як гімно в ополонці?» [13]. Наведені приклади висвітлюють різні спектри людського буття, часто зовсім не пов'язані з випорожненнями: надмірний розум чи навпаки дурість та некомпетентність, невдалі спроби, зарозумілість, пихатість, надмірну показовість... Фекалії згадуються навіть тоді, коли потрібно підкреслити дівочу чесність та порядність: «Всрайся, та не дайся»; «Не плети гівно дівці в коси» [12].

Такі вислови фігурують також як для характеристики: «Пика така, що й за день не обсериш»; «Розумний, тільки срать не проситься!»; «Хто всрався? – Невістка. – А де вона? – Корів пасе, так звідтіля і несе»; «Любиш вбрану – люби й засрану!»; «Срала, мазала, в пічку лазила»; «Згадав, як срать сідав, а як надувся, то й забувся»; «Срав, пердів, з гори летів – і ще хотів». Так і самохарактеристики: «Проциталась: хотіла перднути і всралась»; «Танцювала-дріботіла, доки срать не захотіла (а халяви новісінькі – наваляла повнісінькі)» [14].

Існують і загадки на цю тему. Так, наприклад у загадці «Маленьке, руденьке, а всякого пана з воза зсадить» акцент переноситься на розмір, колір виділення, а також на персонально-особистісне його виконання.

Простежується ця тема і в сучасній дитячій літературі. Так, у циклі оповідей про Чудове Чудовисько С. Дерманський у гумористичному тоні акцентує увагу на фізіологічних особливостях, які супроводжують процес випорожнення: болісних відчуттях: «Всередині в хлопчика ніби хтось раз по раз смикав за шворку, заводячи трактор. Трактор голосно бурчав, чмихав і не бажав заводитись, проте Сашкові від того легше не ставало. Мало того, що живіт скажено болів – П'явочці негайно потрібно було зганяти туди, куди всі ходять, коли в них болить живіт, і не тільки тоді...» [15, с. 145]; відповідних «запахів»: «не наважувалася переступити через «пахучу» перепону» [15, с. 233]; кольору: «на підлозі, якоесь дуже символічно, темніла... купка котячих какульок» [15, с. 233]; розміру: «виявила на підлозі аж три чималенькі котячі міни» [15, с. 234].

Письменник ненав'язливо розповідає дітям про правила користування туалетом у різних ситуаціях: «Дідуля, під час польоту до вітру прямо в літаку ходять!... Просто там? – нарешті подав голос бабай. – Не під деревце, не під кущик, а ото прямо в літаку? – Ну, не прямо, – відповіла Соня. – Там спеціальне місце є – туалет» [16, с. 88].

Л. Ставицька зауважує, що «Елементи скатологічної лексики присутні в багатьох сферах життєдіяльності людини. Вони зустрічаються в літературі, ЗМІ, зафіксовані у словниках, у тому числі й діалектних. Ними послуговуються здебіль-

шого в побуті, а інколи й публічно представники різних рівнів та прошарків населення: президенти, міністри, парламентарії, молоді та старші люди різних професій, діти. При цьому скатологізми вживаються як позначення природнього процесу, так і як інвектива різного рівня експресії [17, с. 155]. У романі «Намір!» Л. Дереш фекалії пов'язує зі страхом: «Тільки перед школою я усвідомив, що йду на свій перший екзамен, і при цьому ні чорта не знаю. Стало страшно, у животі замлоїло і захотілося «по-великому» [6, с. 19]. Буденним плином життя: «Баба вставала з ліжка не більше ніж на дві години, ну і ще при okazji до клозету» [6, с. 64]. Вказує продукти, які спричиняють до розладу шлунку: «...пішов у туалет. Переїв зелених яблук» [6, с. 98]. Біль, який супроводжує процес випорожнення: «Живіт! Живіт болить, вмираю!» [6, с. 259]. Детально описує сам момент випорожнення: «Скрутило кишки, і я, ледь не всираючись, підтюпцем побіг у туалет, одночасно сміючись і розмазуючи сльози. Ледве встиг спустити штани, присів, спостерігаючи, як віддаляється світ... Зісудомлений кишковими спазмами, думаю: «Невже я помру так просто? Просто у вбиральні, засидженій мухами? Невже я помру, випускаючи з себе струмину рідкого калу, рідкого тому, що переїв зелених яблук, які гриз, ніскільки не підозрюючи, що наступного дня, видрискуючи їх із нутра, я вмиратиму?» [6, с. 103].

«Ставлення до екскрементів у літературі демонструє герой однойменного роману Тіль Уленшпінгел, для якого випорожнення – це «інструмент помсти», – констатує М. Ткачівська [8, с. 156]. Подібну ситуацію обіграє у своєму романі і Л. Денисенко «Відлуння: від загиблого діда до померлого». Автор так описує дії своєї героїні: «З собою до дорожньої сумки вона поклала упаковку коробок з сірниками. Сірників у них не було. В ці коробки, пардон, але вона розклала своє лайно. Раніше, за часів Союзу, саме в таких сірникових коробках здавали на аналізи кал. Мати розклала свої аналізи по кишенях плащів та піджаків партійного керівництва, звичайно, до Брежнєва вона не дісталася, але його помічнику примудрилася підкласти таку коробку в кишеню штанів, та ще й зашила так, що він не помітив. «Щоб цей «вилупок» проходив з гівнами народними цілий день! Відчув правду народу» [19, с. 260]. В. Міняйло також у своїй діалогії вказує на порушення етикету випорожнення, зневагу, яку можемо трактувати як своєрідну національну неприязнь-помсту: «Ну, поставив йому черепочка. Мало! Подавай йому мою взуванку! Ну, вже пожертвував і чоботи, – все одно не просихали, то тепера йому забандюрилось зіпсувати й жінчини» [19, с. 364].

М. Ткачівська зазначає також, що «часте вживання у мовленні скатологізмів нерідко пов'язують із ставленням певної культури до гігієни» [8, с. 156]. Наочно цей факт простежуємо у творі Л. Дереша: «Я сиджу зі спущеними штаньми на очку, і вже не маю сили навіть прикрити дверцята вбиральні, мене трясє лихоманка, з тіла вилівається смердюча інфекційна юха, а я не можу повірити в те, що я помираю просто так... подохну в засраному виходку, з теплим лайном на сідницях, без крихти гідності... Чому не сказали, що смерть –це так брудно, не с'яйві та славі, а серед гівна і с'яків?» [6, с. 103].

М. Ткачівська наголошує й на тому, що «Різні часи по-своєму карбували в людині ставлення до екскрементів» [8, с. 156]. У повісті А. Дімарова «Самосуд» випорожнення постає певною забороною, пересторогою, яку не можна порушувати: «А поки що Данько, повернувшись із суду додому, знову повалив

отой хрест, а щоб більше нікому не закортіло поставити його на місце, присів і на нього нагадив. Якраз посередині, де ледь угадувались якісь словеса...» [20, с. 87].

Т. Осьмачка у повісті «План до двору» фокусує увагу на природній потребі організму відволікає й дезорієнтує у такий спосіб переслідувачів головного героя, рятуючи йому життя: «Отож тільки помітиш, зараз же скакай із печі і звали з карнизки каганець. І почни плакати, що ти хочеш надвір і що звалила каганець не хотючи» [21, с. 223].

У діалогії В. Міняйла спостерігаємо й вікові пріоритети щодо випорожнення, порушення певних заборон: «Маленька дівчинка... Нараз змовкла, засопіла, випорснула з бабиних обіймів, блиснувши голим задком. – Безсоромниця! – глянула на неї через плече Василина. – В хаті чужий дядько, а вона, така дівуля!.. – Я ще мала... – крєтало дитинча, не перестаючи дзюркотіти» [19, с. 327]. Подібну історію ілюструє Л. Дереш і відносно людей похилого віку: «Баба сиділа на підлозі в калюжі с'яків...» [6, с. 258].

У творі В. Лиса «Століття Якова» згадка про випорожнення допомагає більш чітко охарактеризувати смаки та харчові уподобання героя, його стан здоров'я: «Він давно вже не п'є молока, бо ж одне розстройство од того, швидкий нападає, та то Ольга так вимовляє, а він каже по-їхньому, загорєнськи – шмидкий» [22, с. 12].

Оповідання Г. Тютюнника «Бовкун» побудоване на гумористичній розповіді про публічне зганьблення Василя Карого, який під час сінокосу намагався встановити особистий рекорд, але за точно нез'ясованих обставин (далася взнаки недоброякісна їжа чи надмірне хвилювання) своєчасно не встиг до туалету. Односельці не тільки згадують прикру історію з Василем задля розваги, але вона одночасно слугує ще й пересторогою і повчанням для нащадків: «У селі й досі ще пам'ятають, як це все сталося, і переказують молодшим, навіть дітворі, щоб училися бути розважливими та не ганялися за вітром, бо його ж не доженеш. Якщо, приміром, брався хтось за непосильне, його застерігали: «Гляди, щоб не було, як із Карим, – надувся, а тоді штани прав». Це культурніші. А більшість навпростець казало: «Гляди, щоб не ввахлявся, як Василь Карий на рекорд!» [23].

Короткий уривок із твору В. Міняйла вміщує інформацію про спосіб та місце випорожнення залежно від віку персонажа та використання ним природнього процесу як своєрідного засобу боротьби з гамірним молодіжним товариством: «Й здоров'ям ще був нівроку – взимку з півгодини може висидіти за клунею... не любив ні шуму, ні гамору, особливо ж як збереться в дворі дядька Олекси молоде товариство пограти та потанцювати. Тоді дід Гнат виходить на видноту, встромляє в землю свою ковінку й, розпустивши очкур, присідає за ковінкою навпочіпки» [19, с. 102]. Письменник акцентує увагу читача й на тому, що в українській культурі механізм випорожнення, по-перше, – це явище, яке вимагає усамітнення. А по-друге, місце після випорожнення деякий час вважається не придатним до проведення заходів розважального характеру.

Варто зазначити, що зазначена тема дослідження значно активізувалася у зв'язку з повномасштабним вторгненням. Автори у такий спосіб намагаються висловити свою зневагу та ненависть до країни агресора та її представників. «Ми дізнаємося, що слово «лайно» – це табу, а тому одразу починаємо використовувати його як зброю», – зазначає Ф. Вернер [3, с. 13]. Так, у вірші М. Карпеця читаємо такі рядки: «Говно не тоне,

але ж як горить!» / Одна ракета, і уже за мить / Москальська кака врізалась в пісок...» [24]. Рядки, які не потребують додаткового редагування та пояснення.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків. Не зважаючи на неприємний бік досліджуваного явища, тема випорожнення в усі часи приваблювала до себе увагу. Вагомого значення під час вибору цієї теми відіграє не тільки порушення культурного етикету, традицій, але й провідного літературного стилю. На сучасному етапі цілком очевидне звернення до теми людських екскрементів із чітко окресленою національною орієнтацією, яка є реакцією на агресію із боку російських завойовників.

У своїх подальших публікаціях плануємо продовжити вказану тему й простежити релігійно-магічні чинники стосовно випорожнень.

Література:

- Максимець В. О. Естетика потворного в образній системі прози Цань Сюе. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Філологія. 2023. Т. 1. № 60. С. 124–126.
- Єременко Ю. В. Потворне в контексті калістичного та антикалістичного дискурсів. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 107. С. 222–227.
- Вернер Ф. Темна матерія. Лайно. Історія лайна. Видавництво Анетти Антоненко – Ніка-Центр, 2020. 216 с.
- Кропивко І. В. Форми репрезентації та способи осмислення матеріально-тілесного низу постмодерністській літературі (на матеріалі текстів Ю. Винничука та М. Гретковської). *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]*. Серія : Філологія. Літературознавство. 2016. Т. 271. Вип. 259. С. 97–102.
- Голод Р. Натуралізм. *Дивослово*. 2012. № 4 (661). С. 50–56.
- Дереш Л. Намір! / [вступ. ст. Ю. Р. Іздрика]. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2008. 272 с.
- Подерев'янський Л. Хробаки. Казка. URL : <http://surl.li/tihpv>
- Ткачівська М. Р. Скатологізм у німецькій лінгвокультурі. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». Вип. 64. С. 154–158.
- Українські народні казки: Книга 3. Казки Гуцульщини / Запис., упоряд. і літ. опрац. М. Зінчук. Львів: «Світ», 2004. 327 с.
- Українські народні казки: Книга 1. Казки Гуцульщини / Запис., упоряд. і літ. опрац. М. Зінчук. Львів: «Світ», 2003. 383 с.
- Українські народні казки: Книга 2. Казки Гуцульщини / Запис., упоряд. і літ. опрац. М. Зінчук. Львів: «Світ», 2004. 311 с.
- Прислів'я та приказки. Вікісловник. URL : <https://uk.wiktionary.org/wiki/%D0%B3%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%BE>
- Вислови про дупу. Український портал. URL : https://kampot.org.ua/traducii_ta_zvuchai/narodna_tvorchist/2457-vislovi-pro-dupu.html
- Насолода для вух: витончені українські лайки, які кращі від будь-яких маюків. URL : <https://www.5.ua/dv/life/268768>
- Дерманський С. Чудове Чудовисько. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. 271 с.
- Дерманський С. Чудове Чудовисько в країні жаховиськ. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2019. 287 с.
- Ставицька Л. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Обценізви. Евфемізви. Сексуалізви. Київ. : Критика, 2008. 454 с.
- Денисенко Л. Відлуння: від загиблого діда до померлого: роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2013. С. 260.
- Міняйло В. На ясні зорі : романи. Київ : Український письменник, 2015. 656 с.
- Дімаров А. А. Самосуд: Повісті. Оповідання. Етюди. Київ : Український письменник, 1999. С. 74–116.
- Осьмачка Т. С. Старший боярин. План до двору : романи. Київ : Український письменник, 1998. 239 с.
- Лис В. С. Століття Якова. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. 240 с.
- Тютюнник Г. Бовкун. URL : <https://pilipuyurik.com/ukrainskie-literatorty/525-2012-10-02-11-14-25>
- Карпець М. Говно не тоне, але ж як горить! URL : <https://www.poetryclub.com.ua/getpoem.php?id=623661>

Tenditna N., Liashov N. Defecation as one of the manifestations of the ugly in Ukrainian literature

Summary. The «ugly» is one of the main aesthetic categories, which does not lose its relevance not only in the philosophical aspect, from antiquity to the present day. One of the elements of the ugly is human defecation, which, on the one hand, is an integral part of his/her full-fledged existence, and on the other hand, it is bad, hideous, something that is not customary to talk about to an educated well-bred person.

The subject of consideration is the disclosure of ethno-specific peculiarities and prohibitions regarding defecation in Ukrainian culture and the simultaneous mandatory observance of certain etiquette. The authors' special attention is drawn to the behavior of characters who are of different ages, nationalities, and social and material status.

The writers, playing on certain elements of the taboo elements present in Ukrainian culture, aimed at normalizing human behavior concerning defecation, strive in this way to draw the reader's attention to the plausibility of the circumstances of human existence, to characterize the character most fully, his/her actions and deeds, worldview, attitude towards others and the surrounding world, the place of the event, the time of action, the appeal to a certain historical period and the culture of the respective nation regarding excrement and its disposal. Also, what is interesting for artists is not only the choice of a suitable topic but also the point of view, the position from which they consider it. «Pattern2 expressions acquire an author's individual interpretation, become oriented to the widest audience, and allow characterizing the characters of the works more vividly and creatively, as they are often based on their own life experience with certain facts and meanings.

The new interpretation of traditional plots (images, motifs) related to defecation contributes to the re-assimilation of the national worldview and worldview by modern readers. In modern creativity, it can be observed the intensification of the topic mentioned as a kind of means of combating the Russian aggressors. The use of various words for defecation and the processes associated with it becomes not only a background but also a means of character and portrait creation of the invaders. Folklore sources are mainly based on humorous and satirical depictions of the specified physiological process, efforts to expose representatives of the enemy nation in an unattractive and repulsive light, and their disregard for universal human values at all levels, even physiological ones.

Key words: ugly, humor, defecation, etiquette, prohibition, weapons.